

УДК 371.113.1

**ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКОГО ДОСВІДУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА ОЧІКУВАННЯ ЗМІН ВІД
ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ШКІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ**

Лукіна Тетяна Олександрівна
доктор наук з державного управління, професор,
головний науковий співробітник
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Анотація. У статті подано результати емпіричного дослідження впливу стажу перебування керівників закладів загальної середньої освіти в Україні на їх оцінки власних очікувань позитивних змін у якості функціонуванні закладу від запровадження процедур оцінювання різних складових освітніх та управлінських процесів.

Ключові слова: очікування, досвід управління, оцінювання, зміни, відмінності, вплив.

Наш час характеризується підвищенням уваги науковців, педагогів-практиків та управлінців всіх рівнів до питань вимірювання та управління якості освіти, запровадження внутрішньо інституційних систем забезпечення якості освіти. Проявом конкретних дій на практиці стало намагання впровадити процедури самооцінювання закладом якості освітніх та управлінських процесів. Проте, деякі керівники закладів освіти і вчителі висловлюють певні сумніви щодо можливого помітного впливу таких змін на якість навчальної діяльності та ефективність розвитку закладу, мотивуючи тим, що систематичне проведення моніторингу та залучення всіх педагогів до такої діяльності буде створювати додаткове навантаження на вчителів та відволікати їх від безпосередніх посадових обов'язків, що врешті решт призведе до погіршення якості освіти.

На формування думки, ставлення людини до тих чи інших подій певною мірою впливають його особистісні (психологічні, демографічні) та професійні (ділові) якості. Серед останніх чималу роль відіграє професійний досвід, стаж професійної діяльності, у т.ч. й перебування на тій чи іншій посаді. Стосовно керівників (менеджерів) у сфері освіти, зокрема керівників закладів освіти, можна припустити, що стаж управлінської діяльності може впливати на оцінку якості освітніх процесів і доцільності та очікуваної результативності певних заходів, визначення ступеня готовності педагогічного персоналу закладу освіти до впровадження змін, тощо.

Важливим, з точки зору успішного запровадження змін, є вивчення ставлення учасників освітнього процесу до конкретних нововведень, а також очікувань ними ймовірного впливу на результати функціонування закладу освіти [1].

Мета дослідження полягала у виявленні відмінностей в оцінках керівниками закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), що мають різний стаж управління, вагомості очікуваного впливу на функціонування закладу від запровадження процедур оцінювання освітніх та управлінських процесів.

У дослідженні взяли участь 199 директорів і заступників директорів ЗЗСО з різних регіонів України, які проходили курси підвищення кваліфікації з проблеми забезпечення якості освіти. Учасникам опитування було запропоновано оцінити за 10-бальною шкалою (де більші значення балів відповідають більш високим оцінкам) очікуваний позитивний вплив на практику управління закладом від запровадження процедур оцінювання різних складових освітніх та управлінських процесів, зокрема: (а) ясність, прозорість і чіткість визначення проблеми, яку необхідно вирішити; (б) чіткість формулювання мети розвитку закладу; (с) адекватність ситуації і проблемі формулювання мети розвитку закладу; (d) раціональність методів управління закладом; (е) рівень свідомості персоналу щодо виконання поставлених завдань; (f) рівень наявних професійних вмінь і навичок персоналу; (g) якість результатів професійної діяльності персоналу; (h) ступінь вмотивованості

вчителів щодо підвищення кваліфікації та їх особистісного розвитку; (i) якість навчальної діяльності; (j) рівень справедливості системи оцінювання здобувачів освіти у закладі; (k) безпечність та комфортність умов в освітньому середовищі закладу; (L) якість та раціональність власного стилю управління закладом; (m) власний рівень володіння навичками та діями з управління персоналом закладу; (n) власний рівень компетентності як керівника закладу освіти; (o) дієвість Вашої практики управління закладом; (p) ступінь досягнення поставленої мети розвитку закладу; (q) ступінь впливу результатів самооцінювання закладом освітніх та управлінських процесів на якість освіти; (r) дієвість заходів з виявлення, реагування та запобігання різних видів насильства; (s) ступінь дієвості й корисності внутрішньо інституційної інформації щодо функціонування закладу, освітніх та управлінських процесів; (t) кооперація дій з місцевими органами влади; (u) відповідність закладу сподіванням батьків і місцевої громади; (v) ефективність реагування на запити батьків; (w) кооперація з бізнес-структурами.

Результати анкетування адміністраторів шкіл були розподілені на 5 груп відповідно до стажу їх перебування керівній посаді: до 3 років (44 особи); від 3 до 5 років (26 осіб); від 5 до 10 років (42 особи); від 10 до 20 років (39 осіб) та понад 20 років (48 осіб).

Для опрацювання результатів опитування було використано програму SPSS Statistics та програмний пакет «Аналіз даних» MS Excel.

Виявлення та аналіз відмінностей між групами керівників за стажем їх управлінської діяльності здійснювалося за допомогою Н-критерію Крускала-Уолліса [2] і U-критерію Манна-Уїтні [3].

Для п'яти груп респондентів кількість ступенів свободи $df = k - 1 = 4$, маємо: $\chi^2_{\text{крит}} (\alpha=0,01) = 13,277$ та $\chi^2_{\text{крит}} (\alpha=0,05) = 9,488$ [4, с. 10].

Статистично значущі відмінності в оцінках очікуваного впливу змін на якість функціонування закладу освіти між групами учасників опитування залежно від їх стажу перебування на посаді виявлено за 11 з 23 характеристик освітніх та управлінських процесів, (табл. 1, помічені курсивом).

Таблиця 1.

Порівняння очікувань керівників ЗЗСО залежно від їх стажу роботи на посаді за допомогою Н-критерію Крускала-Уолліса

Процес, що оцінюється	Середні значення оцінки очікувань керівника від запровадження змін за стажем роботи на посаді					Н -тест	р
	до 3 років	3-5 років	5-10 років	10-20 років	Понад 20 років		
a	7,114	7,231	7,405	6,718	5,813	15,079	,005
b	8,182	8,038	8,143	7,103	5,438	46,269	,000
c	5,932	7,654	7,381	6,795	7,667	13,918	,008
d	7,114	6,962	7,452	6,769	7,854	6,409	,171
e	6,568	6,846	7,095	7,154	7,250	1,765	,779
f	7,864	7,962	6,667	7,641	6,833	14,116	,007
g	8,909	8,308	8,071	8,128	8,083	10,206	,037
h	5,250	7,462	7,381	7,179	7,542	28,987	,000
i	6,864	7,038	6,976	7,590	7,333	2,095	,718
j	5,045	6,885	6,310	6,923	6,542	12,372	,015
k	7,205	7,654	7,667	7,821	7,667	,588	,964
l	7,455	7,538	7,810	7,769	7,292	1,510	,825
m	6,432	6,615	7,024	7,436	7,208	4,215	,378
n	8,432	7,731	8,238	7,385	7,688	8,670	,070
o	6,114	6,808	7,333	7,769	6,667	8,896	,064
p	8,182	7,923	7,857	7,256	6,854	11,229	,024
q	6,886	6,846	7,381	7,154	6,875	2,064	,724
r	5,182	6,654	7,405	7,359	7,271	21,221	,000
s	6,295	7,269	6,905	6,769	7,500	5,488	,241
t	8,159	7,731	7,571	7,821	7,375	3,179	,528
u	8,227	7,500	7,214	6,513	6,854	18,167	,001
v	7,750	5,615	6,214	5,692	6,167	14,260	,007
w	5,818	6,615	5,976	5,487	5,646	2,934	,569

Застосування U-критерію Манна-Уїтні дало можливість підтвердити наявність статистично значущих відмінностей в очікуваннях позитивних змін від запровадження самооцінювання якості шкільних процесів між окремими парами груп респондентів. Зокрема, найбільше думки керівників ЗЗСО зі стажем до трьох років відрізняються за більшістю позицій від думок всіх інших груп респондентів. Також виявлено відмінності між групами 4 та 5 найбільш досвідчених директорів шкіл, зокрема у питаннях цілепокладання та визначення рівня сформованості професійних вмінь і навичок педагогічного

персоналу.

У цілому спостерігається тенденція до більш помірних очікувань від запровадження процедур самооцінювання різних складових діяльності закладу освіти в групі молодих керівників зі стажем роботи на посаді до 3 років, ніж серед досвідчених менеджерів зі стажем управління понад 10 років. Виключення склали позиції: g) якість результатів професійної діяльності персоналу, (p) ступінь досягнення мети розвитку закладу, (u) відповідність закладу сподіванням батьків і місцевої громади, (v) ефективність реагування на запити батьків. Незважаючи на те, що молоді керівники покладають найвищі серед інших груп респондентів сподівання на поліпшення практики функціонування закладу від запровадження оцінювання власного рівня управлінської компетентності (n) та якості кооперації дій з місцевою владою (t), по цих позиціях статистично значущих відмінностей в оцінках між всіма категоріями учасників дослідження виявлено не було. Виявлені особливості та відмінності у поглядах керівників освітніх установ на запровадження змін можуть бути використані при модернізації системи підготовки управлінців для сфери освіти на всіх рівнях, у тому числі й менеджерів ЗЗСО, а також для визначення змісту освітніх програм [5].

Висновки. Проведене дослідження підтвердило припущення про наявність статистично значущих відмінностей в оцінках керівниками ЗЗСО, що мають різний стаж перебування на посаді, вагомості очікуваного позитивного впливу на результати функціонування закладу процедур оцінювання лише деяких освітніх та управлінських процесів. Очікування керівниками ЗЗСО позитивних змін від запровадження самооцінювання власної управлінської компетентності, а також ефективності та дієвості реалізації наявної практики управління закладом не залежать від управлінського досвіду і знаходяться на рівні вище середнього. Додатковим чинником, що сприяє появі відмінностей у сподіваннях очільників закладів освіти на можливі позитивні зміни від запровадження самооцінювання результатів функціонування шкіл, ймовірно може бути їхній вік, але таке перевірка такого припущення потребує окремого

дослідження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Murakami, E., Tornsen, M., & Pollock, K. (2014). School Principals' Standards and Expectations in Three Educational Contexts. *Comparative and International Education*, 43(1). Retrieved from <https://doi.org/10.5206/CIE-ECI.V43I1.9242>
2. Kruskal, William H. & Wallis, W. Allen (1952). Use of Ranks in One-Criterion Variance Analysis. *Journal of the American Statistical Association*. 47(260), 583-621. <https://doi.org/10.1080/01621459.1952.10483441>
3. Nachar, N. (2008). The Mann-Whitney U: A test for assessing whether two independent samples come from the same distribution. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology*, vol. 4(1), p. 13-20. <https://doi.org/10.20982/tqmp.04.1.p013>
4. *Таблиці функцій та критичних точок розподілів. Розділи: Теорія ймовірностей. Математична статистика. Математичні методи в психології.* (2009). Харків: УЦЗУ.
5. Лукіна Т. О. (2006). Якість підготовки управлінських кадрів як основа поліпшення якості вищої освіти України. *Вища освіта України*. Т. 3, 136 -142.